

PALET BABYLON SEMINARS

Verslag seminar 12 juni 2009
Universiteit van Tilburg

Thema:

Het multicultureel debat Onbegrensd of onbezonnen?

Het multicultureel debat

Onbegrensd of onbezonnen?

Colofon

© Palet/ Babylon, juni 2009

Uitgave: Palet, adviseurs diversiteit
Willemstraat 59, 5611 HC Eindhoven
tel. (040) 235 99 99
e-mail: info@palet.nl
internet: www.palet.nl

in samenwerking met: Babylon, Centrum voor Studies van de Multiculturele Samenleving
Universiteit van Tilburg
Postadres: Postbus 90153, 5000 LE Tilburg
Bezoekadres: Warandelaan 2, gebouw DZ 2
tel. (013) 466 26 68
e-mail: babylon@uvt.nl
internet: www.uvt.nl/babylon

Verslag: Hilda van de Plaats
Eindredactie / foto's: Willie Vissers, communicatie-adviseur Palet

De activiteiten van Palet worden mogelijk gemaakt door subsidie van de Provincie Noord-Brabant

Provincie Noord-Brabant

Voorwoord

Op vrijdag 12 juni 2009 vond het elfde Palet-Babylon seminar plaats met als thema 'Het multicultureel debat: onbegrensd of onbezonnen?'.

Het politieke debat over de multiculturele samenleving wordt steeds feller gevoerd. Welke gevolgen heeft dat voor de betrokkenen bij dit debat? Worden zij hierdoor gevoed of juist belemmerd?

In dit verslag vindt u een weergave van de inleiding door prof. dr. Jean Tillie en het debat tussen de twee panelleden en de zaal. Wij wensen u veel leesplezier.

Graag zien wij u terug op een volgend Palet-Babylon seminar. Kijk voor actuele informatie op www.palet.nl.

De Palet-Babylon seminars worden georganiseerd in een samenwerking van Palet, adviseurs diversiteit, en Babylon, Centrum voor Studies van de Multiculturele Samenleving, aan de Universiteit van Tilburg. Al enkele jaren werken Palet en Babylon nauw samen. Door wetenschap en praktijk te bundelen trachten de partners het kwaliteitsniveau van de activiteiten en producten van beide organisaties te verhogen. De samenwerking leidt tot gemeenschappelijke projecten, stageplaatsen voor studenten en scholingsmogelijkheden voor Paletmedewerkers.

Opening door Eunice Lionarons, Programmamanager bij Palet, adviseurs diversiteit

Mevrouw Lionarons heet de aanwezigen welkom op het 2^e Palet-Babylon seminar van dit jaar. Ze stelt zich voor als manager bij Palet en daarnaast ook als burger die zich aangesproken voelt door de onbeschaamde manier van debatteren. Ze denkt dat daar een eind aan moet komen.

Zij heet de sprekers welkom: de heer Jean Tillie, bijzonder hoogleraar Electorale politiek en adjunct directeur van het Instituut voor Migratie en Etnische Studies van de Universiteit van Amsterdam en de heren Roel Lauwerier, factievoorzitter van de VVD in Tilburg en Mohammed Benzakour, publicist. Daarnaast ook een welkom voor de heer Tim van der Avoird, hoofd Centrum voor Kennistransfer van de Universiteit van Tilburg, die deze middag discussieleider zal zijn.

“Vanmiddag gaan we debatteren over het multiculturele debat. Eerst zal de heer Jean Tillie ons een beeld schetsen van het politieke debat ten aanzien van de multiculturele samenleving, dat u vast niet ontgaan is de afgelopen tijd en de effecten daarvan op de beleving en het gedrag van burgers. Daarna zal de heer Van der Avoird het debat leiden tussen de drie genodigden. Na de pauze worden ook mensen uit de zaal uitgenodigd om deel te nemen aan het debat aan de hand van enkele stellingen.

Tenslotte zal de heer Tillie reageren en zal ik de middag officieel afsluiten. Ik verheug me op deze boeiende middag en hoop dat de aanwezigen na dit debat geïnspireerd zullen zijn en op zijn minst een aantal intenties voor zichzelf zullen hebben geformuleerd van waaruit ze een bijdrage gaan leveren aan het rechtzetten van de ontsporing in het multiculturele debat in onze samenleving.”

Gedeeld land, het multiculturele ongemak van Nederland

Inleiding door prof. dr. Jean Tillie, bijzonder hoogleraar Electorale Politiek en adjunct-directeur van het Instituut voor Migratie en Etnische Studies.

Zijn inleiding is gebaseerd op zijn gelijknamige boek. De vraag die hij zich stelde toen hij begon te schrijven was: Hoe komt het dat wij vanaf 1980 een intense discussie hebben over de multiculturele samenleving? Hoe komt het dat het debat alle kanten op gaat en er grenzen worden overschreven? En hoe komt het dat de strijdpunten maar niet opgelost schijnen te worden?

Aan de hand van deze vragen bekijkt hij de gang van zaken van het debat van 2000 tot 2008, de moord op Pim Fortuyn en Theo van Gogh, het succes van de PVV en Trots op Nederland. Vergeleken met andere landen wordt het debat in Nederland extra heftig gevoerd.

De proloog werd gevormd door Hans Janmaat die in 1982 met een zetel in de 2^e Kamer kwam. Hij zette voor het eerst de ongenoegens rond de multiculturele samenleving op de kaart. Hij was slachtoffer van politiek geweld en hij werd zowel door de linkerkant als door rechts als gek weggezet. Hij werd in eigen omgeving omringd door neonazi's. Jean Tillie heeft dat zelf ervaren toen hij tijdens een popconcert in een vechtpartij terecht kwam. Zijn zwarte vriend werd in elkaar geslagen en

ook hij belandde in het ziekenhuis.

Janmaat werd gemarginaliseerd en belachelijk gemaakt. Ook de 60.000 kiezers werden daarmee genegeerd. Als je nu zijn teksten leest, zie je dat hij min of meer het huidige regeringsbeleid heeft verwoord. Politiek gezien is het fout geweest om hem zo te behandelen.

In een latere periode (1991) was het Frits Bolkestein, partijleider van de VVD, die in een lezing over de NAVO, tijdens een liberale internationale, in de laatste tien zinnen stelde dat buitenlanders zich maar moesten voegen naar onze normen en waarden. En dat de Westerse cultuur superieur is aan de islamitische.

Er ontstond grote beroering, maar Bolkestein kon niet worden weggezet als een gek. Hetzelfde gold voor Paul Scheffer, die in 2000 in een essay het multiculturele drama verwoordde. Zijn oplossing: we moeten werken aan een gemeenschappelijke identiteit. Ook hierop kwamen heftige reacties. Door Scheffer werd de sociaal democratie ook in het debat betrokken. Hij pleitte voor een Frans model waarbij iedereen als Nederlander en niet als etnische groep zou worden benoemd.

Toen kwamen de traumatische gebeurtenissen van 09-11. Deze traumatische gebeurtenis is nog niet verwerkt. Tillie woonde in Amerika in die tijd en het viel hem op dat iedereen een soort rust, gelatenheid uitstraalde. Dit in tegenstelling tot de reacties in Nederland, die hysterisch te noemen waren. Hij moest direct terugkomen van zijn vrienden. Het liefst per boot. Voor een groot deel wordt de toestand in Nederland hierdoor nog bepaald. Waarom? Voor heel Nederland werd toen pas duidelijk dat men in een multiculturele samenleving woonde.

De sociale werkelijkheid veranderde radicaal: o, jee, moslims, die wonen hier ook! Dat besef drong toen door.

Als de sociale omgeving wijzigt volgt een algemeen menselijk proces. Net als bij de val van de muur in Berlijn en het sluiten van de mijnen in Limburg.

Tillie stelt dat door 09-11 de constellatie in de Nederlandse samenleving voor zowel allochtonen als autochtonen is gewijzigd. Wat doen mensen dan?

Hiervoor grijpt hij terug naar de geschiedenis: De 'Vaillala razernij', *Cargocult* in Papua Nieuw Guinea. Dit was een reactie op de Nederlandse kolonisatie, die ingrijpend was voor zowel religie als sociale omgeving. Tillie onderscheid vier elementen in deze reactie op de radicale verandering in de samenleving:

- collectief autisme, in zichzelf keren;
- charismatische leiders stonden op die de onrust verwoordden;
- hysterie in de samenleving – alles wat dierbaar en heilig was, werd vernietigd;
- geloof in een schip met voorouders en 'cargo', dat zou arriveren om de Nederlanders te verdrijven.

Hierop stelt Tillie dat we nu in *Nedercult* zitten, zowel de autochtone als de allochtone Nederlanders zijn hierin terecht gekomen. Hij ziet dezelfde elementen met moslims als kolonisator.

- Er is sprake van collectief autisme – sociaal isolement;
- charismatische leiders (Pim, Geert, Rita);
- hysterie – de manier waarop we debatteren is hysterisch en heeft een aantal taboes geschonden;
- etnisch nationalisme kan gezien worden als het schip met voorouders – drang om terug te grijpen: daar horen wij bij.

Collectief autisme Tillie haalt een artikel aan (Putnam, 2007) waarin deze schrijft dat hij de conclusies al in 2001 had getrokken maar het niet durfde toegeven. Het sociaal kapitaal, de netwerken van vertrouwen met als controlemechanisme de roddel is geslonken. Putnam stelt

dat als de etnische diversiteit groter wordt, het sociaal kapitaal vermindert. Het vertrouwen slinkt zowel binnen als tussen etnische groepen. Er volgt een 'schildpadreactie', naar binnen keren, op korte termijn. Op langere termijn ebt dat weer weg.

Het sociale isolement leidt tot radicaliseren en polarisatie. We zijn een 'low trust' country geworden. Geert Wilders radicaliseert ook doordat hij zelf al tijden bewaakt wordt en geïsoleerd leeft.

De Charismatische leiders – Trots op Nederland won keer op keer in de opiniepeilingen zonder een programma. Pim Fortuyn en Geert Wilders zijn trendsetters.

Hysterie zit in de manier waarop het publieke debat wordt gevoerd. Er worden drie taboes geschonden:

- niet oproepen tot geweld
- geen uitsluiting
- de menselijke waardigheid respecteren

Waarom is dat erg? Het debat wordt een ordinaire scheldpartij wanneer de democratische grenzen niet worden gerespecteerd. De drie taboes vormen volgens Tillie de grenzen van het democratische debat. Als je daarbuiten treedt, begeef je je buiten de democratie. Vrijheid van meningsuiting is niet absoluut. In je sociale omgeving zeg je ook niet alles wat je denkt.

Het schip met voorouders. Etnisch nationalisme (bloedverwantschap), terug naar Nederlandse cultuur en anti-islam

De reactie op de gebeurtenissen na 9-11 van het overgrote deel van de Nederlandse moslims was democratisch: een stijgende opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen. Een zeer kleine minderheid radicaliseert (of wordt er gevoelig voor). Niet te verwaarlozen, maar het blijft een kleine groep.

Sommige politieke partijen hebben er belang bij de Nedercult te handhaven en te versterken. Onze vice-premier roept op tot polarisatie en de fractievoorzitter van de VVD loopt mee met de PVV. Zo komt Tillie tot de assumptie dat politici uiteindelijk alleen voor zichzelf in de politiek zitten. Ze willen macht en zetels en houden zich pas met het algemeen belang bezig bij een stabiele electorale basis. Het evenwicht is weg. Door de sterke groei van de zwevende kiezers worden ze trendvolgers.

De grote partijen zouden de politieke moed moeten hebben om te zeggen: "Als je het niet met ons eens bent, stem je maar op een ander." Omdat dit niet gebeurt, blijft de Nedercult malen met als gevolg radicalisering en een vicieuze cirkel.

Wat moet er gebeuren?

De Nedercult voorbij. Sociale cohesie is cruciaal en 'weak ties', een zwakke verbondenheid tussen groepen maakt sterke netwerken van samenwerking. Die netwerken moeten duurzaam zijn, zoals vroeger bij de verzuiling, maar met een pragmatische verdraagzaamheid ondersteund door een zakelijke politiek. Dit is lastig te organiseren, het moet van onderop komen.

Na de lezing van Jean Tillie vraagt discussieleider Tim van der Avoird of er informatieve vragen zijn.

Iemand merkt op dat Mark Rutte niet achter Geert Wilders aanloopt, maar dezelfde standpunten heeft. Jean Tillie reageert dat de VVD leider een autonoom geluid dient te laten horen.

Vervolgens wordt opgemerkt dat rechters sommige van de door Jean Tillie genoemde taboes wel toestaan. Tillie beaamt dat en zegt dat hij samen met collega-onderzoekers door uitgebreide studie tot het standpunt is gekomen dat de genoemde taboes essentieel zijn voor het democratische debat. Hij pleit er niet voor dat Wilders zwaar gestraft wordt voor zijn uitlatingen, maar is wel voor een symbolische boete van 1 euro.

Op een vraag over spreidingsbeleid zegt Tillie dat het niet uitmaakt of er zo'n beleid is of niet. Hij woont zelf in een multiculturele buurt en ziet clubjes ontstaan van mensen uit dezelfde etnische groep. Kijk maar op het schoolplein. Hij pleit ook hier voor 'weak ties'.

Zelforganisaties van allochtonen hebben een integrerende kracht.

Paneldiscussie

Het panel bestaat uit Roel Lauwerier, fractievoorzitter van de VVD in Tilburg en Mohammed Benzakour, publicist. Tim v.d. Avoird vraagt een eerste reactie aan de panelleden.

Het concept "Nedercult", deel je dat?

Mohammed Benzakour zit midden in het publieke debat. Hij maakt er onderdeel van uit. Hij deelt in grote lijnen de analyse. Ziet ook de vicieuze cirkel. Hoe breken we er doorheen? Hij mist enkele elementen in het betoog: de houding van de politiek, het populisme dat inspeelt op het algemene onbehagen bestond al voor 09-11. Daarnaast wijst hij op de cruciale rol van de media in het geheel, talkshows bepalen de agenda in Den Haag. In de tijd van Colijn bedelden de media om een gesprek. Nu is het andersom. Mensen met een genuanceerde mening, zoals Tillie worden nooit gevraagd bij talkshows. Er is een soort selectie waarbij automatisch

mensen worden uitgenodigd met een bepaalde 'sappigheid', die het goed doet bij het grote publiek.

Roel Lauwerier heeft gehoord dat Tillie in het begin van zijn betoog zei dat bij grote differentiatie weinig sociale cohesie was, maar aan het eind zei hij dat we niet moeten terugblikken en op basis van acceptatie van etnische differentiatie aan sociale cohesie moesten werken. Is dat niet in tegenspraak met elkaar?

Hij vindt de strategie van Wilders briljant. Het gaat in de media alleen om hem. Het is logisch dat er angst is als je kijkt wat er de afgelopen jaren is gebeurd. Wilders wordt aangeklaagd voor zijn uitspraken, een cartoonist wordt opgepakt en aan de andere kant wordt Theo van Gogh vermoord. Wie moet er bang zijn? Wilders verwoordt de angst. Er zijn twee stromen. De mensen die voortbouwen op de cultuur en de historie van Nederland en de anderen die doen alsof dat er niet is en vooral vooruit willen kijken. Juist door het negeren van cultuur en historie krijg je gebrek aan cohesie.

Wat het debat betreft, de rechters hebben al vaak uitspraken gedaan die de drie criteria die Tillie schetst voor een goed debat, teniet doen.

Jean Tillie reageert dat etnische diversiteit een feit is. De gevolgen voor de sociale cohesie kunnen wel worden aangepakt door het proces te erkennen en er beleid op te formuleren om het te doorbreken.

En angst? Niemand hoeft bang te zijn. Niet de Nederlandse moslims voor de PVV-stemmers en ook niet andersom. Mensen reageren op veranderingen. Een gemeenschap wordt niet gebouwd op het besef van het verleden, maar op het besef van een gemeenschappelijke toekomst.

Elkaar bevragen over cultuur en historie is prima, maar je moet binnen de drie geschetste grenzen blijven. Oproepen tot geweld, uitsluiting en het niet respecteren van de menselijke waardigheid maakt elk debat dood.

Mohammed Benzakour wil verschil maken tussen de personen die met elkaar in debat zijn. Hij ziet een onderscheid tussen politici en columnisten. Het wordt een probleem als de blubber is doorgesijpeld in de buurten waar mensen moeten samenleven.

Tillie beaamt dat in de kunst en bij schrijvers meer mag, maar dat er een grijs gebied ontstaat als kunst en columns politiek worden.

Na de pauze worden, naast de beide gasten en de spreker, ook mensen uit de zaal uitgenodigd deel te nemen aan de discussie. Een drietal voegt zich bij het panel. De heer Veltboom, werkzaam bij een centrum voor maatschappelijke ontwikkelingen in Lelystad, mevrouw Van Asperen van Varos Lelystad die zich met interculturele zaken bezighoudt en mevrouw Schoenmaker beleidsmedewerker bij de gemeente Waalwijk voor integratie en emancipatie.

De stelling is: *Het politieke debat, waar schelden de gewoonste zaak van de wereld is, is een slecht voorbeeld voor verantwoordelijk burgerschap.*

De heer Veltboom denkt dat het schelden niet vanzelf is gekomen. We zullen moeten wachten tot het vanzelf uitgezeikt is. We leven in een maatschappij waar iedereen alles tegen elkaar meent te kunnen zeggen. Je bereikt niets door netjes te blijven.

Uit de zaal komt een reactie dat we niet mogen wachten op volgende generaties. We moeten nu ingrijpen door andere rolmodellen in de politiek naar voren te schuiven.

Roel Lauwerier vindt dat er niet zoveel debatten zijn waar de taboes van Tillie worden doorbroken. Er wordt steeds teruggegrepen op enkele incidenten, terwijl de politici iedere dag debatteren. Het mag toch wel een keer uit de hand lopen? Hij pleit voor meer emotie in de politiek.

Mevrouw Schoenmakers zegt dat het politieke debat een voorbeeld is voor jongeren. Die denken: 'Als zij het mogen, mogen wij het ook.'

Uit de zaal komen reacties dat kinderen steeds jonger agressieve taal en scheldwoorden gebruiken. Ze krijgen de verkeerde voorbeelden. Hoe kunnen ouders daar iets tegen doen?

Emoties zijn goed, maar het moet niet ontaarden in het overtreden van onze normen en waarden.

Roel Lauwerier zegt over de Tilburgse imam die bekend is geworden omdat hij mevrouw Verdonk geen hand wilde geven. "Deze man wijst alles waar onze samenleving voor staat af. Ik vraag me af wat hij hier doet. Hij komt hier niet om te participeren."¹

Mohammed Benzakour is blij met dit voorbeeld. Aan de hand hiervan kan hij aantonen dat in Nederland met twee maten wordt gemeten. Als politicus had de heer Lauwerier kunnen weten dat er voorschriften zijn binnen de islam waarbij gesteld is dat alleen vrouwen binnen de familie de hand geschud kan worden. Rabijn Evers geeft vanuit zijn joods orthodoxe traditie ook geen hand aan vrouwen en daar is nog niemand over gevallen.

¹ Lauwerier verwijst hier naar het onderzoek naar de moskee waaraan deze imam is verbonden.

Mevrouw Van Asperen vindt dat iedereen recht heeft op de eigen cultuur, dat moet gerespecteerd worden. Maar soms weten mensen niet hoe ze moeten reageren als de culturen botsen en dan worden ze etnocentrisch. Angst weerhoudt mensen om op een prettige manier met elkaar om te gaan. We zouden tot een echte dialoog moeten kunnen komen. We delen hogere waarden. Het zou op het individuele vlak moeten beginnen.

Over rolmodellen die zijn genoemd, zegt ze dat ze de eerste Nederlandse Obama nog moet tegenkomen. Er zou een leider moeten komen met goede ideeën, niet de ideeën van Wilders.

Mohammed Benzakour leest de Telegraaf. Heel leerzaam, vindt hij. Mensen hebben de Europese verkiezingen gebruikt, niet omdat ze tegen buitenlanders of moslims zijn, of omdat ze moskeeën willen sluiten. Zelfs niet omdat ze tegen Europa zijn. Ze gebruikten hun stem omdat ze het kabinet spuugzat zijn. De islamofobie is niet zo groot, maar wel het ongenoegen om de knullige maatregelen zoals het rookverbod in voetbalkantines. Alle frustraties concentreren zich bij de PVV. Wilders reflecteert het wel op de moslims, maar er zit meer achter en dat is hoopgevend.

De zaal zegt dat we als wereldburgers moeten leven. De banden tussen mensen moeten worden versterkt. Tim van der Avoird merkt op dat veel Nederlanders al niet veel op hebben met Europa.

Roel Lauwerier brengt liever de wereld terug tot de volksbuurten. Mensen zijn bang en de enige die hierop reageert is Wilders. De anderen moeten hier iets mee doen. Pim Fortuyn werd ook al niet serieus genomen. Deze Universiteit van Tilburg heeft kortgeleden overwogen om aparte studentenkamers in te richten voor moslimmeiden zodat die afgezonderd kunnen wonen. Hebben we niets geleerd over integratie? Zelfs het overwegen noemt hij schadelijk. De universiteit is een door de overheid gefinancierde instelling.

Mohammed Benzakour haalt hierop een uitspraak aan van burgemeester Cohen van Amsterdam toen er sprake van was dat moslimjongens en -meisjes gescheiden moesten zwemmen. Hij stelde dat het belangrijker was dat de kinderen leerden zwemmen!

Uit de zaal komt de reactie dat de faciliteiten die door de universiteit worden overwogen, een hoger doel dienen. Men verwijt Roel Lauwerier symboolpolitiek.

Lauwerier reageert dat als de meisjes na hun studie gaan werken, ze zich ook moeten aanpassen.

Tim van de Avoird wijst op een volgende stelling:

Om angst weg te nemen onder autochtone Nederlanders moeten allochtone Nederlanders bewust en actief de dialoog aangaan.

Mevrouw Van Asperen zegt dat de angst voor vreemdelingen diep geworteld is. De vreemdeling is niet zo vreemd meer, want je komt hem overal tegen. Bij angst ga je vermijden of je wordt agressief. We lopen om de dingen heen. De discussie moet in de wijk worden gevoerd. Iedereen moet de dialoog aangaan.

De heer Veltboom is 19 jaar getrouwd met een Egyptische moslima en ziet haar steeds bang worden door het debat. Onderschat niet hoe vaak een allochtoon met een autochtoon contact zoekt en de deksel op zijn neus krijgt.

Iemand uit de zaal zegt dat de situatie in Duitsland heel anders is. Integratie is een volstrekt eenzijdig proces. Maar de media hebben een grote verantwoording. Zo wordt Pim Fortuyn steeds in één adem genoemd met mensen die door allochtonen zijn vermoord. Dat geeft een bepaalde suggestie!

Iemand merkt op dat allochtonen wel willen, maar zich geremd voelen door de media. De mensen in de wijk hoeven geen Obama te zijn. Als de dialoog maar van twee kanten komt, dan lukt het wel. Het gaat om evenwicht.

Reactie van prof. dr. Jean Tillie

Hij heeft vier opmerkingen naar aanleiding van de discussie:

- angst, kwetsen. Mensen voelen zich gekwetst omdat ze zich alleen voelen. Als je vanuit een maatschappelijke diversiteit kunt participeren wordt de gekwetstheid minder belangrijk. In een groep voel je je veilig en kom je niet in die vicieuze cirkel terecht. Als actieve burgers moeten we meer de gemeenschap induiken.
- Hij is voor de PVV vanuit democratische beginselen. Mensen die er tegen zijn moeten retorisch sterker worden.
- Een rolmodel? Ja zeker, maar zo'n rolmodel wordt altijd gedragen door een maatschappelijke ontwikkeling, een basis.
- In de pauze sprak hij met iemand over multiculturaliteit. De economische crisis helpt ook al niet om angst, onzekerheid en woede weg te nemen.

Afsluiting door mevrouw Eunice Lionarons

Mevrouw Lionarons vraagt zich af wat dit debat betekent voor ons, de gewone burgers.

“Jean Tillie doet een oproep om het tij te keren. Ik sluit me als burger van deze gekleurde samenleving aan. We hebben simpelweg met elkaar te dealen, elk vanuit zijn eigen identiteit en afkomst. Laten we met zijn allen de uitdaging aangaan onze angsten en oordelen over elkaar te lijf te gaan. Angsten die zowel u als ik hebben, of u nu burger bent, gemeente functionaris, bestuurder, ten aanzien van mensen die ‘anders’ zijn. Laten wij oprecht geïnteresseerd zijn in die ander en een einde maken aan deze burger-razernij. De volkshysterie mag niet omslaan in apathie; dat station zijn we voorbij. We hebben als burgers van deze Nederlandse samenleving een gezamenlijke opdracht uit te voeren, namelijk de verbinding met elkaar op een actieve manier opzoeken.

We hebben de plicht om diegenen, die in een sociaal isolement verkeren, niet de rug toe te keren, maar erbij te betrekken. Erbij betrekken met behoud van eigen kleur. Want u weet net zo goed als ik dat verschillende kleuren het leven alleen maar mooier maken.

De lokale politiek heeft de verantwoordelijkheid om duurzame verbindingen onder burgers te bevorderen. De effecten daarvan zullen sneller en duidelijker zichtbaar zijn indien u daarin investeert. De verschillende zelforganisaties kunnen hierbij een grote rol spelen. Laten we met zijn allen de transitie maken van mijn groep naar het samenvallen van meerdere groepen, waardoor de sociale veiligheid onder burgers alleen maar zal toenemen. Onze kinderen, onze jongeren, vormen daarbij het uitgangspunt. En wij zijn daarbij de goede rolmodellen. We moeten niet over maar met jongeren praten. De instanties die hierin excelleren moeten hun taken beter op elkaar afstemmen en niet zitten wachten op elkaar.

Voordat u gaat, wil ik van deze gelegenheid gebruik maken om onze gasten als eerste de *politieke waaier*, ontworpen door Palet, te overhandigen. Wij denken dat we middels deze one-liners u en/of uw gemeente een kijkwijzer mee kunnen geven in hoe verre de zaken ten aanzien van de multiculturele samenleving goed geregeld zijn. Uiteraard worden daarin de rol en de bijdragen die Palet kan leveren, ook neergezet.

Ik wil u allen van harte bedanken voor uw aanwezigheid en niet te vergeten de inspanning aan het debat deel te nemen. Eind van het jaar is ons volgende seminar. Wel thuis en voor degene die nog even blijven, ik ontmoet u graag in de foyer voor een drankje.”

